

عنوان فرایند: ارزشیابی مهارتهای بالینی دانشجویان ترم ۵ پرستاری به روش DOPS

صاحبان فرایند / مجریان:

هاجر صادقی^۱، مهدی گل افروز، دکتر سید جمال میرموسوی^۲، اکرم قدرتی^۳، اکرم ملک خواهی^۴، زهرا

طالبی^۴، سمیه نیری^۴ - سیده اکرم حسینی^۴ - اکرم توکلی^۵

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

۲- مسئول مرکز توسعه آموزش دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، مدرس دانشگاه.

۳- کارشناسی ارشد ارزشیابی آموزشی، EDC دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش پرستاری

۵- دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت ویژه

***محل اجرای فرایند:**

بیمارستان محمد واسعی سبزوار، بخش داخلی قلب

***نام دانشگاه:** دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

***گروه هدف:** دانشجویان کارشناسی پرستاری

***گروه فرایندی:** سنجش، ارزشیابی و اثر بخشی آموزشی

***تاریخ اجرا (مدت اجرای فرایند):** نیمسال اول تحصیلی ۹۲-۹۱

سطح اثرگذاری: در حال حاضر علاوه بر این دانشگاه در برخی از دانشگاههای دیگر نیز اجرا می گردد.

قابلیت تعمیم پذیری در کلیه دانشگاهها و در سطح کشوری را دارد.

مقدمه و بیان مسئله:

DOPS (مشاهده مستقیم مهارتهای عملی) روشی است که اختصاصاً برای ارزیابی مهارتهای عملی (پروسیجرها) طراحی شده است. در این روش یکی از اعضاء هیات علمی فراگیر را در حین انجام پروسیجر مورد مشاهده قرار می دهد و سپس عملکردشان را بر اساس یک چک لیست ساخت یافته مورد ارزیابی قرار می دهد. با این روش بعد از هر بار انجام آزمون نقاط قوت و نقاطی که فراگیران نیاز به تلاش بیشتری جهت بهبود دارند شناسایی می شود. وجود این چک لیست ساخت یافته به فراگیر این امکان را می دهد که معیار مشخصی را که در ارزیابی به کار می رود در اختیار داشته باشد و خود فراگیر نیز عملکردش را بر اساس آن ارزیابی کند. فراگیران باید در مورد مفهوم هر یک از آیتمها تعمق کنند تا بدانند چه چیزی از آنها انتظار می رود. فرآیند مشاهده در حدود ۱۵ دقیقه طول می کشد و ارائه باز خورد طی حدود ۵ دقیقه صورت می گیرد.

مزایای استفاده از روش **DOPS**:

۱- با استفاده از این روش، آزمونگر توجه خود را معطوف نکات مهمی می نماید که در مهارت مورد نظر نیازمند

ارزیابی هستند.

- ۲- این روش باعث می شود ارائه بازخورد به فراگیر تسهیل شود چرا که به جای اظهار نظر کلی، بازخورد بر اساس رفتارهای واقعی و عینی صورت می گیرد .
- ۳- با توجه به فرمها و چک لیستها می توان میزان پیشرفت فراگیران را ارزیابی و ردیابی کرد .
- محدودیت های استفاده از روش DOPS:
- ۱- انجام مشاهده مستقیم ممکن است برای اعضاء هیات علمی دشوار و یا بسیار وقت گیر باشد .
- ۲- استانداردها در برنامه های مختلف یکسان نیستند و در نتیجه، نتایج آزمون برای رتبه بندی تمام فراگیران مناسب نیست.
- ۳- فراگیران تا حدودی روی کسانی که آنها را امتحان می کنند و بصورت غیر مستقیم روی محتوای آزمون کنترل دارند و در نتیجه ممکن است آزمون به نفع آنها bias داشته باشد.
- ۴- در صورت عدم استفاده از سیستم الکترونیک ممکن است ردیابی پیشرفت ها دشوار باشد .
- مزیت های استفاده از این روش ارزشیابی در مقایسه با معایب آن بیشتر است و همچنین در مقایسه با سایر روشهای ارزشیابی از جمله کتابچه عملکرد که به ارزیابی کمی مهارت می پردازد، موارد کیفی یادگیری دانشجویان را نیز ارزیابی می نماید.
- روش DOPS به عنوان یک روش جدید در ارزیابی محیط واقعی بالینی است، در حالیکه روشهای با ساختار نسبتاً مشابه از جمله OSCE در یک محیط مصنوعی است و استرس زیادی دارد، بدین جهت در انجام این فرآیند به آزمون استفاده از این روش پرداختیم.

هدف کلی :

ارتقای روشهای ارزشیابی نوین در آموزش علوم پزشکی و بازخورد اثربخش

هدف اختصاصی:

- ۱- ایجاد حداکثر توانمندی و اعتماد به نفس در دانشجویان پرستاری جهت انجام مهارتهای بالینی.
- ۲- کاهش اشتباهات دانشجویان حین انجام تکنیک بعد از بازخورد مناسب
- ۳- ارزیابی عینی متناسب با چک لیستهای آموزشی
- ۴- کاهش اعتراضات دانشجویان نسبت به روشهای ارزشیابی مریبان در آموزش بالینی

روش اجرا: اجرای این فرآیند دارای مراحل زیر بوده است :

- ۱- طراحی طرح درس آموزش بالینی مطابق با دستورالعمل مرکز مطالعات و توسعه آموزش و اهداف کارآموزی واحد مورد نظر در آموزش دانشکده پرستاری.
- ۲- انتخاب پروسیجرهایی که بیشترین کاربرد را در رشته پرستاری دارند(این پروسیجرها بر اساس نظرات صاحب نظران و استناد به مقالات علمی در این زمینه انتخاب و اولویت بندی گردیدند).
- ۳- فراهم نمودن چک لیستهای ارزشیابی مهارتهای مورد نظر بر اساس منابع و متون ارزشیابی آموزشی و کتب اصول فن پرستاری.

۴- تهیه و تنظیم فرم های ارزشیابی فردی شامل مشخصات فردی دانشجویان و دفعات مختلف ارزشیابی از یک پروسیجر در طی تدریس بالینی.

۵- آگاه سازی دانشجویان از روش انجام کار.

۶- اعلام آمادگی دانشجویان کارشناسی ارشد در ارزیابی های مکرر و بازخورد.

۷- ارزشیابی و ارائه بازخورد به دانشجو.

۸- جمع بندی نظرات ارزیابان و تصمیم گیری در مورد نمره نهایی دانشجو توسط مربی مربوطه. نتایج و پیامدهای فرایند:

در بررسی به عمل آمده به علت اینکه دانشجو مستقیماً در جزیان بازخورد قرار می گیرد، نسبت به سایر روشهای ارزشیابی رضایت بیشتری داشتند. از طرفی به علت نیاز غیر قابل انکار دانشجویان پرستاری به آموختن تک تک مهارتها با صد در صد صحت، این روش ارزشیابی کمک کننده می باشد. بر خلاف سایر روشهای ارزشیابی که جنبه های کمی عملکرد افراد را می سنجند این روش عینیت بیشتری داشته و در محیط واقعی اجرا می گردد و عملاً برای دانشجویان کاربردی است.

در این روش دانشجو ملزم به رفع ایرادات مهارت خود در همان دوران کارآموزی داشته و به انجام تکالیفش در یک قالب مدون مبادرت می ورزد.

مهمترین ویژگی این روش ارزشیابی که در طی اجرای این فرآیند به وفور به چشم می خورد، کاهش استرس آزمون شونده ها در دفعات مکرری که ارزیابی انجام می شد، بود. هر چه تعداد ارزیابی ها بالاخص مواردی که توسط خود دانشجو و با آمادگی او اتفاق می افتاد نتایج رضایت بخش تر بود.

استفاده از این نوع ارزشیابی فرصت خوبی برای مربی ایجاد نمود تا روشهای مختلف تدریس بالینی را نیز به کار بگیرد. تا تعمیق بحث افزایش یابد. در طی انجام این فرآیند علی رغم وقت گیر بودن آن یک حس رقابت برای انجام صحیح پروسیجر به علاوه افزایش دفعات انجام آن در دانشجویان پدید آمد و مربی و دانشجو هر دو با یک دیدگاه واقع بین و عینی ناظر پیشرفت و نتایج زحمات خود بودند.

انطباق با سیاست های بالادستی (فرآیند تا چه حد کشور را با هدف مرجعیت علمی در منطقه نزدیک می کند): هدف اصلی تربیت نیروی انسانی در دانشگاههای علوم پزشکی، پاسخ به نیاز سلامتی و مراقبتی افراد جامعه است. مراقبت به عنوان خمیرمایه اصلی و جوهره ی پرستاری است و در صورتی تحقق می یابد که خوب یاد داده شود و خوب تر سنجیده شود. سیاست کلی سلامت جامعه، ارتقاء کیفیت آموزش و در نهایت خدمت در مسیر سلامتی است. روشهای تدریس و ارزشیابی نوین از جمله روش مذکور شاهدهی بر این مدعاست که جهت تربیت نیروی شایسته برای خدمت در هسته های بهداشت و درمان، باید روشهای بایسته و مناسبی در آموزش و ارزشیابی اتخاذ نمود. یکی از معیارهای مرجعیت علمی در منطقه، جامعیت برنامه های آموزشی و ارزشیابی است.

نتیجه گیری شامل چالش ها و مشکلات اجرایی فرآیند:

به دلیل اینکه اجرای این نوع ارزشیابی در محیط بالینی واقعی انجام می گردد، لذا قدرت مدیریت و مهارت مربیان در بکارگیری حداکثر امکانات برای اجرای بی عیب و نقص این روش الزامی است.

همکاران شاغل در بالین با این نوع روش آشنا گردند و همکاری نمایند. در طی اجرای این فرآیند ارزشیابی برخی از پروسیجرها مطابق با چک لیست، توسط پرستاران با سابقه انجام گردید. سیاهه‌ی ارزشیابی (چک لیست)، جزء جدایی ناپذیر اجرای این روش است. بدین جهت نیازمند یک روش واحد و صحیح انجام هر پروسیجر هستیم. کتابهای اصول و فنون بهترین راهنما هستند. مهارتهایی که بیشترین کاربرد را در پرستاری دارند و انجام آنها از دانشجویان انتظار می رود به ترتیب اولویت لیست گردد و مطابق با نظر مربیان و همکاری دانشجویان اجرا گردد.

چالش‌ها:

به دلیل تکراری بودن انجام برخی از پروسیجرها و سنجش مکرر آنها ممکن است توسط برخی از مربیان کمتر پذیرفته شود.

اجرای این روش به عنوان یک روش ارزشیابی واحد در تمامی دوره‌ها، وقت گیر است که با تناسب ساعات کارآموزی و برنامه ریزی دقیق مربیان تا حدودی قابل اصلاح است.

فهرست تاییدیه‌های مربوط به فرآیند:

*فرم رضایت دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری و پرستاران بالینی جهت همکاری در دفعات ارزشیابی و بازخورد.

*چک لیست‌های مهارتهای مورد بررسی بر اساس اولویت

استمرار اجرای فرآیند در برنامه جاری آموزشی:

این فرآیند در دانشگاه نویاست و در مورد دانشجویان پرستاری نیز از ترم آینده با همکاری مربیان اجرا می گردد.